

Nachtrag...

80

DISP^{9.}VT A. 7

TIONESEX SACRIS
SENTENTIIS IN VSVM ADOLE-
scentulorum propter primarum artium
dicendi exercitationem proposita.

A. D. IODOCO
Vuillich. Reselliano.

ACCESSERVNT ET DE OVIS
PROBLEMATA,

ITEM

DE MALO MEDICO UTILISSI-
MA CONTRA PESTIFERAM
LVEM OBSERVATIO.

Eodem autore.

FRANCFORTI
AD VIADRV M IN OFFICINA
IOANNIS EICHORN,

8 VIII

DISPENSATIONES
TIO NESSE XE AORIS
SANTISSIMIS IN XPI M ADOLP
secundum propriam formam
dicendi et tractandi

N. D. L. O. D. O. C. C.
Verlich. R. S. S. I. A. N. O.

ACCURATISSIME ET DE OVIS
PROBEMATA

ITEM
DE MALO MEDICO VITIOSO
MA CONTRA PESTIFERAM
LAVEM OBSERVATIO

Eodem autore.

FRANCORTI
AD VIADRUM IN OFFICINA
IOANNIS BICHORI

1711

PRVDENTISSIMO,

ET FIDELISSIMO LL.D. DOCTORI

& Sidenorum syndico Melchiori Vuinsio

affini suo, Iodocus Vuillichius Resellia.

S. P. D.

Vnquam satis nostræ acade-
miæ consuetudo collaudari
potest, qua alternis hebdo-
madibus, & disputatur, &
declamatur. Nam his exercitijs tota
primarum artium dicendi ratio iuxta
cum mediocri rerum, uel sacrarum,
uel humanarum cognitione absolui-
tur. Siquidem progymnasmata seu
Theonis, seu Hermogenis, seu Aph-
thonij declamationum sunt tantum
membra, quorum iusta tractatione
suscepta, & collocatione totum orati-
onis corpus exædificatur & cõstrui-
tur. Verum cum Aristoteles disputati-
onis, quæ illi tum $\delta\iota\acute{\alpha}\lambda\epsilon\gamma\iota\varsigma$ tum $\delta\iota\acute{\alpha}\sigma\kappa\epsilon\psi\iota\varsigma$
tum $\zeta\eta\tau\eta\sigma\iota\varsigma$ est, nimirũ quod dis-
serendo & considerando rerum ueri-
tas indagetur, naturam libro octauo

A 2

EPISTOLA

de locis dialecticis edoceat, paucisq;
 eiusdem præceptiones atq; consilia
 nota esse uideam, eadem mihi ueluti
 in scena, uel publico explicare placu-
 it, sed compendio quodã per quasdã
 sententias sacras quas de more pijs
 adolescētibus ppter exercitationem,
 & ppter huius literariæ palestræ certa-
 mē utilissimum, & iucundissimū pro-
 pono. Semper enim iisdem γνωμᾶς
 non gregarias, sed necessarias in hoc
 certamen scholasticum explicatas sic
 cuperem, ut assiduo usu in naturam
 uerterent. Nam hic ueluti acie sunt
 personę colluctantes. Vna respōden-
 tis, qui proposita (sic enim προβλή-
 ματα latine nominamus) confirmabit.
 Altera interrogatoris, qui hic est dis-
 putator uel argumentator, eadem re-
 fellere satagit. Tertia esset iudicis
 Platonico more, quem tum eruditū
 tum comē esse optaremus. Est .n. hic
 literata & amica collatio, cum nul-
 lus adsit refractoriolus neq; siue
 pertinacia

NUNCUPATORIA.

pertinacia, siue morositas, quam *δυσκολίαν τῆν ἐν τοῖς λόγοις* Aristoteles nuncupat. Itaque certa et hic problematicum genera constituenda sunt, eritque inuentio argumentorum ex locis erutorum, eritque eorundem collocatio, & conformatio, eritque pronuntiatio, & ueluti oppugnatio quaedam, Aristoteli. n. *ἐρωτηματίσσαι* est nihil aliud, atque propositiones in ordinem ceu militarem cogere, deinde in aciem producere, et hisdem quasi cum aduersario concertare. Verum eiusmodi propositiones sunt, aut necessariae, aut assumptae, eaque quadruplices, uel *ἐπαγωγικαί*, cum uniuersale aliquid in ductione constituitur, uel *κρυπτικαί*, cum quippiam occultatur, uel *δγκώδεις* cum quaedam propter orationis ornatum & amplitudinem accersuntur, uel *σαφηνήζουσαι* cum perspicuitatis gratia accommodantur. His autem si quis tam respondentis, qui hodie est uulgo opponens, quam interrogantis officia & propria

A 3 &

EPISTO. NVNCVP.

& communia coniunxerit, bonam artificiosæ, & doctæ, nō contentiosæ, non cauillatoriaē disputationis partē assequetur, quam tamē ita conseruabimus, ut eandem adolescentuli citius exercitatione, quā præceptorum multitudine probe condiscerent. At uero si tibi & alijs peritis uiris tui similibus consilium intentū placuerit in hoc exercitiij genere summam operam ponam. Bene Vale,

Francophorti cis Vi-

drum in Septembri,

Anno à Christo

nato MD

LI,

Prima

Prima Sententia.

In prima Iohannes capite 4. Dilecti inquit, ne cuius spiritui credatis, sed probetis spiritus, num ex Deo sunt.

II.

Hic uerbo δοκιμάζει usus est, quod est præcipue monetæ dignitatem explorare.

III.

Ita sunt δοκιμασαι exploratores metallorum sit ne proba moneta, an adulterina.

IIII.

Explorant autem uel auri uel argenti bonitatem cotricula Lydia, cui hodie certæ laminæ, propter certas iudicaturas in singulis temperaturis adhibentur.

V.

Tales autem exploratores numismatis, (quod est Aristoteli, ου φύσει ἀλλὰ νόμω) uolunt ferè erant in negotiationibus, ἀργυρομοιβοί, id est, pecuniæ permutatores.

VI.

Eò allusit Theocritus.

λυδία ἴσον ἔχον πέτρῃ σόμα, χρυσὸν ὀπίθῃ
πρωτόντα μὴ φαῦλον, ἐτήτυμον ἀργυρομοι-
βοί. Optat enim in basi os Lydiæ coticulæ

A

4

non

non dissimile, ut hoc tale fieret iudicium,
quale est, cum aurifices aurum uerum à prauo
explorant. VII.

Diuus autem Iohannes necessitatem explo-
randorum spirituum caussatur. Quia inquit,
MULTI PSEVDOPROPHETAE IN
MUNDVM VENIENT.

VIII.

Sicut bestiale argentum nobis est purum
putum, et aurum uiginti quatuor ceratiorum est
excoctissimum, ut utrobiq; sit & summa, et
præstantissima indicatura, ita in iudicio spirituum
est ἑσχατοσ, iuxta Iohannem. In hoc inquit,
spiritum Dei cognoscetis. OMNIS SPIRI-
TVS, QVI CONFITETVR IHESVM
CHRISTVM IN CARNEM VENISSE
EX DEO EST.

IX.

Christum uero in mundum uenisse, nihil
aliud est, atq; Christum Deum & hominem
totius mundi esse uictimam, propitiatorium,
unde duntaxat nobis est iustitia coram Deo ui-
taq; aeterna. X.

Confidentes igitur in suam benefactorum
dignitatem

dignitatem, in aquam lustralem, et alias cere-
monias uulgares, et breuiter in Idola. Christi
beneficia in nos, aut abnegant, aut certe ob-
scurant, et eleuant.

XI.

Proinde eorum spiritus iuxta hanc iudica-
turam seu βάσανον non est Dei, sed Sathanæ
uel Antichristi.

XII.

Hoc est in causa, cur Augustinus & alij pii
patres ad hunc Lydium lapidem, hoc est, ad ca-
nonicam scripturam sua monumenta reuocanda
et expendenda esse uoluerint.

MORALE

Huc affertur et Chilonis sententia, quæ est
ἐν λιθινῷ ἀκόνει ὁ χρυσὸς ἐξετάζεται
ἐν δὲ χρυσῷ
ἀνδρῶν ἀγαθῶν τε κακῶν τε νοῦς ἐδωκ' ἔλ-
εγχον. Sentit non minus mentes hominum tum
proborum tum improborum explorari posse
atq; aurum in lapideis coticulis dijudicatur.

MATHEMATICVM.

Spherice & Astronomice subiecto, &
affectionibus, quæ sunt πᾶθη, differt, ex utraq;
autem prognata est Cosmographia.

A 5 Secunda

Secunda Sententia.

I.

Paulus in priore Epist. ad Timothr. cap. 4. Spiritus certo loquitur, quòd in posterioribus temporibus deficiēt quidam à fide, attendentes spiritibus impostoribus, ac doctrinis dæmoniorum per simulationē falsiloquorum, cauterio notatam, habentium propriā conscientiam, prohibentiū contrahere matrimonium, iubentiū abstinere à cibis &c.

II.

Novissima tempora apostoli intellexerunt & sua & proxima succedanea.

III.

Nam mox quidam suppularunt apostatae spiritibus erraticis intendentes.

IIII.

Apostatae sunt à fide in Christum & ipse recedentes, & secessionem facientes, cuiusmodi primus fuit apostata Iudas Ischariotes.

V.

πλάστοι, sunt seductores, Sycophantæ, impostores, à fallendo & seducendo nominari.

VI.

Tales

Tales autē spiritus erronei sunt et dæmoniæ
doctrinæ. Est enim diabolus mendax & pater
mendacij, hoc est, impiæ doctrinæ.

VII.

Hi sunt quoq; ψευδολόγοι, utiq; spiritum
Dei simulant, ita ut nouarum constitutionum
autores spiritum iactitare non cessent.

VIII.

Idem affirmat Iohannes in 1. cap: 2. Filioli
inquit, nouissima hora est, & sicut audiistis,
quia Antichristus uenit. Nunc Antichristi multi
facti sunt. Vnde scimus, quia nouissima hora est
ex nobis prodierunt, sed non sunt ex nobis.

IX.

Constat mox sub apostolorū temporibus,
ut Simon magus à Philippo Diacono baptisatus
sit, miraculis celeberrimus, potestate largiendi
dona Spiritus sancti, per manuum impositionem
empturus, Anno Christi 35.

X.

Alexander ærarius fit Apostata, Pauloq; re-
stitit I. Timoth: I. circiter annum Christi 45.

XI.

Hymenæus & Philetas resurrectionem
negabant, 2. ad Timoth: 2.

XII.

Vagam

Vagam libidinē & promiscuos concubitus
Nicolaitæ retinuerunt, Anno Christi 51.

XIII.

AEgyptius quidam & Paulus Magus, dum
Prophetæ esse affectabant, populum Israeli-
ticum seduxerunt Acto: 21. Ioseph: 20. c. 17.
Anno Christi 55.

XIII.

Cerinthus docuit circumcisionem esse ne-
cessariam, libertatem Christianam annihilans,
Christi regnum post resurrectionem terrenum
fore asseuerabat, Eusebius. 3. cap. 28. Anno
Christi 65.

XV.

Menander, Magus Simonis discipulus in suo
nomine baptizandos esse contendebant. ijdem
Christum uerum esse hominem abnegabant,
Eusebius in 3. cap. 26. Anno Christi 78.

XVI.

Ebion, à quo sunt Ebionitæ, Christum ex
uiro & muliere purum hominem natum asse-
bant, necessitatem legis Mosaicæ contra liber-
tatem Christianam statuentes. Hilarius in 1. de
trinitate, circiter annum Christi. 80.

Contra

XVII.

Contra istos autem, sicut et contra Cerinthum, Menandrum, D. Iohannes Euangelium suū conscripsit. Hieronymo autore in Catalogo.

XVIII.

Basilides Alexandrinus tantum phasma ab Araxa quodam missum esse, & quendam Simonem eius loco cruci suffixum docuit. circiter annum Christi 124.

XIX.

Saturninus Antiochenus Menandri hæresim instauravit. circiter annum Christi 125.

XX.

Valentinus, Cerdon, & Martio hæresim Basilidis confirmant ueteris testamenti strenuū contemptores, duos finxerunt Deos, bonum bonorum, malum malorum autorem. circiter annum Christi 154.

XXI.

Lucanus Martionis hæresim renouauit, circiter annum Christi 156.

XXII.

Carpocrates Christum non ex Maria uirgine, sed ex semine Ioseph purum hominem natum esse statuit, circiter annum Christi 168.

Monte

XXIII.

Montanus, & Apelles Cataphrygarum
sectæ autores docent Christum non fuisse
uerum hominem, cælibatum suum & delectum
ciborum, iuxta sui spiritus ductum decreuerunt,
circiter annum Christi. 180.

XXIII.

Decimo post anno Tatianus Iustini marty
ris discipulus, eadem puncta doctrinæ pertina
citer docuit.

XXV.

Hos ueluti intento digito Paulus demon
strasse uidetur. Superiores enim aut maiestati
Christi, aut libertati Christianæ nonnihil de
rogarunt, nouarum utiq; constitutionum non
dum fuerunt manifesti autores.

XXVI.

Eandem doctrinam etiamnum Roma
nenses mordicus retinent, cum suum impurum
cælibatum, & ciborum delectum uel magna
mentis piorum carnificina extorqueant.

XXVII.

A qua nota uix liberari possunt scriptores
grauis.

grauissimi & Græci, & Latini usq; ad nostra
tempora, quibus Montanum damnant Montani
quàm simillimi.

SPHAERICVM.

Finitiones Theodosij & Euclidis potissi-
mum iuxta Campani uersionem mechanicæ
potius sunt, & communiores, quàm ut globo,
qui mundi effigiem, cæli circulos, & eorum
motum representat, respondeat.

MEDICVM.

Macis (cum nucis Moschata, quæ tamen
moschi nullam qualitatem præ se fert, sit me-
dius cortex intra externum crassum & uiride
& lignosum, quo nux continetur) à macere
plurimum differt. Est enim hic cortex crassus,
calido & frigido temperatus, ualde astringens,
quæ notæ in maci non deprehenduntur.

Tertia Sententia.

1.

Ioh. 20. Hæc scripta sunt, ut creda-
tis, quòd Iesus sit Christus filius Dei,
& ut credentes uitam habeatis in no-
mine eius. Mox

II.

Mox sub temporibus apostolorum Christi-
stum uerum aut hominem, aut Deum esse abne-
gabant summi Christi hostes, ut Cerinthus,
Menander, Ebion &c.

III.

Hos D. Iohannes anno Domini CII. uel
iuxta Hieronymū anno sexagesimo post Chri-
sti supplicium confutauit.

IIII.

Confutat autem non tantum hostes, sed
etiam benefactorum uirtute sibi placentes,
Pseudoapostolos, & Phariseos.

V.

Itaq; Euangelium suum auspicator, ut
Christus factus sit homo, in nostri salutem, mul-
tisq; miraculis eum & Deum, & hominem esse
confirmat, officia quoq; spiritus sancti extol-
lit. Breuiter unum Deum, & trium personarum
officia graphicè describit.

VI.

Septuaginta annos contra Antichristos,
quos modo Cain, modo ex diabolo natos, mo-
do Christū abnegantes nuncupat, acerrime dis-
putauit

putauit, & docuit.

VII.

Subiectum atq; adeo scopus Christianæ
doctrinæ est in fide.

VIII.

Fidei autem quatuor sunt species, totidem
sunt incredulitatis seu diffidentia.

IX.

Prima est notitia, quæ apud Esaiam est sci-
entia Domini: apud Oseam scientia Dei, &
Zacharias scientiam salutis ad remissionem pec-
catorum appellauit.

X.

Quapropter D. Iohannes tō scire subinde
repetit.

XI.

Idem, Hæc est, inquit, uita æterna, ut cogno-
scant te solum Deum uerum & quem misisti
Iesum Christum.

XII.

Altera est assensus quo mens approbat cog-
nita & acceptat. Siquidem absq; uoluntatis as-
sensione fides non est.

B

Huc

XIII.

Huc affertur & illud Iohannis. Qui non credit Deo mendacem facit eum, quia non credit in testimonium, quod testificatus est Deus de filio suo, hoc est, ex uerbi Dei notitia nulla est assensio.

XIIII.

Tertia est certitudo, quæ est tam certa persuasio animi, ut nihil aut dictum aut scriptum in sacris literis in dubium uocet.

XV.

Est igitur hic fides erga Dei uerbum certa persuasio.

XVI.

Atq; hoc sibi uult Paulinum uerbum λογίζεσθαι reputare, decernere, statuere, ac plane persuasum habere, ut homo fide iustificetur.

XVII.

Item Paulus ad Roman. 4. Abraham ad Dei promissionem non hæsitabat incredulitate, sed robustus factus est fide, tribuens Deo gloriam certa persuasione accepta, quod is qui promiserat, idem posset præstare.

1. Thess.

XVIII.

1. Thess. 1. Afferit se docuisse Euangelium
εν πληροφορία πολλή

XIX.

Quarta est fiducia ex fidei notitia, assensu,
& certitudine nascitur & pendet, & nisi hæc
in fide accesserit, fides est imperfecta.

XX.

Quare subinde & in sacris literis fidei no-
men pro fiducia capitur.

XXI.

Veluti in hoc Iohannis: Filioli manete in
Deo ut cum apparuerit, habentes fiduciam non
pudescamus.

XXII.

Idem. Nos per Dei dilectionem inquit,
quam erga nos habet, fiduciam habere in die
iudicij, hoc est, iusta sententia diuini iudicij fi-
ducia misericordiae Dei propter Christum, &
in Christo promissæ tutos esse.

XXIII.

Ad Ephesios 3. Per Iesum Christum ha-
B 2 bemus

bemus audaciam & aditum cum fiducia, quæ
est per fidem illius.

XXIII.

Atq; docet illud Paulinum contra spem cre-
dere, fiduciam manifeste iudicat.

XXV.

Etsi ex causarum serie ueluti gradatione
hæ formæ nascantur, tamen sæpe συνεκδοχι-
κῶς capiuntur, ut caro pro toto homine, ut cor
pro toto interno homine.

XXVI.

Reuera autem priores tres partes non iusti-
ficant, nisi quarta accesserit, quæ uere fides di-
citur iustificans, et priores prorsus complecti-
tur.

XXVII.

Siquidem nemo inuocabit, quem non nouit,
de cuius beneuolentia, et omnipotentia dubitat,
& non certo eidem assentitur, et in quem spem
& fiduciam non collocat.

XXVIII.

Priores tres partes sunt et dæmonibus com-
munes

munes, quos Iacobus credere & contremiscere
memoriae prodidit, et historica fides notitiam,
assensum & certitudinem continet.

XXIX.

Quare eadem iustificandi proprie, erra-
tionem & appellationem non recipiunt.

XXX.

E contra incredulitatis quatuor his oppo-
sita sunt formae, ignorantia, auersio, dubitatio,
& diffidentia.

XXXI.

Hi enim increduli uere dicuntur, quicumque
Dei uerbum ignorant, respuunt, de eo dubitant,
& diffidunt.

XXXII.

Ita & Christus apostolos de uictu sollicitos
ὀλιγοπίστους id est, parum fidentes in Dei be-
neuolentiam, misericordiam, & facultatem
appellauit, & in tempestate oborta iisdem
ὀλιγοπιστίαν exprobrauit.

XXXIII.

Proinde quibus est fides iustificans, uita
B 3 eterna

æternæ propter Iesum Christum, & Deum &
hominem participes, & consortes erint.

MEDICVM.

I.

Pauli Hydromalum, est recentioribus
Græcis κηλοζούλαπον aut κυδονίων χύ-
λισμα. Arabibus miua citoniorum.

II.

Cydonia aut ante prandium astringunt ven-
trem, aut à prandio comesta laxant.

III.

Cydonia dulciora & maiora, Asiatici
struthia nominant.

IIII.

Absolute & ἄπλ' ἐξοχῆν μῆλα sunt Cy-
donia. Vnde oleum μήλινον & emplastra μή-
λινα διὰ μῆλων apud Galenum & apud re-
centiores diacydonium cholagogum, diacydo-
nium aromaticum, diacydonium acetatum, Cy-
donia condita.

ASTRONOMICVM.

Si series

Si series Sphærarum dissecta figuram X
referat, sicut pleriq; in Timæo Platonis acci-
piunt, tunc ea erit ex obliquato axe et Zodiaci,
& mundi.

IURIDICVM.

Lex ex XII. tabulis quadam ex-
positione à religione Christi nõ adeo
abhorrebit, quæ est. Ad diuos adeun-
to caste, pietatem adhibento, opes
amouento, qui secus faxit Deus ipse
uindex erit.

QVARTA SENTENTIA.

I.

AD ROMANOS 8. QVI SPIRITVM
CHRISTI NON HABET, HIC NON EST
EIVS.

II.

Hoc est, qui non est unctus spiritu sancto
hic non est Christianus.

III.

Vnde Christiani dicti sunt uncti à Christo
id est, diuina unctioe, quod est ex aqua &
spiritu sancto renati.

B A Idem

IIII.

Idem sibi uult Paulus 2. Corinth. 1. Deus est qui nos confirmat unà uobiscum in Christum, & unxit nos, & obsignauit, & dedit pignus spiritus in cor nostrum.

V.

Idem Iohannes in 1 cap. 2. Vos inquit, uncti onem habetis ex eo qui sanctus est, et scitis omnia, &c.

VI.

Sentit Christianos impelli per uerbum & spiritum sanctum ad ueritatis cognitionem, quæ mendacium, id est Sophisticen, falsamque doctrinam non admittit, non recipit.

VII.

Quare idem subdit, Non necesse est, ut quisquis doceat uos, sed sicut ipsa unctio (hoc est, spiritus sanctus) docet uos de omnibus, ita uerum est & non mendacium, Et quod docuit uos unctio, in eo manete.

VIII.

Atq;

Atq; Christus abiturus, & consolans suo
spiritus mittendi officio. Spiritus inquit, sanctus
ducet uos in omnem ueritatem.

IX.

Refertur hoc dictum ad pietatem, et uitæ, et
doctrinæ. Vtraq; enim est alteri coniungenda.

X.

Vbi enim Christi spiritus recessit, ibi mox
falsa doctrina & mendacium surrogatur.

XI.

Ita impietas uitæ dominatur, adeoq; corpus
peccati regnat, cum ibi non sit spiritus Christi
ad illam excitans, ducens, agens, & impellens.

XII.

Impellit autem non nisi per uerbum Dei, &
euangelium Christi.

XIII.

Est igitur spiritus sanctus unctio ab eo qui
sanctus est, & non ex oleo consecrato.

XIIII.

Atq; ex illo uere sunt spirituales, non oleo,
B S sed

sed spiritu sancto delibuti.

XV.

Oleosorum autem spiritualium ceremoniam Felix papa si quid fidei penes decreta Pontificia est, instituit. Igitur non est neq; apostolica, neq; ad salutem æternam necessaria, neq; utilis.

SPHAERICVM.

Sphæra recta tum ex collatione axis & polorum sphærae ad Horizontem, tum ex sectione duorum maximorum circulorum Horizontis & æquinoctialis attenditur.

SPHAERICVM.

Recte de terra Cicero sic scriptum reliquit. Ea inquit, quæ est media, & nona tellus, neq; mouetur, & infima est, & in eam feruntur omnia motu suo pondera.

EX XII. TABVLIS.

Filius arte carens patris incuria eadem necessaria uitæ subsidia ne præstato, alioqui parentes educare cogitor.]

Ex

EX IISDEM ET EX ME-
DICINA.

In decimo mense legitimus infans nascitor.

MEDICVM.

Omphacius succus utpote σιζαῖον ὀμφά-
κων, crassus interdum coquitur cum melle, &
est ὀμφακόμελι interdum simplex uulgo dictus
us Rob de agresta, hic rectius uentriculum ca-
lidum & cor confirmat, atq; feruorem solis,
& inde natam sitim extinguit, biliosam uomi-
tionem et deiectionem nempe χολέξαν, sedat
& permutat.

QVINTA SENTENTIA.

I.

LVCAE IX.

HIC EST FILIUS MEVS DILECT-
VS, IN QVO MIHI BENE PLACI-
TVM EST, IPSVM AUDITE.

II.

Hic autoritas Euangelicæ doctrinæ signi-
ficatur, nimirum quòd non sit humana, sed
Christi Dei.

Est n.

III.

Est enim eius autor Christus Deus, quem Deus pater ex sua substantia, ab æterno usq; in æternum, utpote sine principio, & sine fine, genuit sibi similem, coæqualem, coæternum, per quem omnia condita sunt, atq; ita est ἀμὴν ὡς.

IIII.

Is Christus & Deus, & homo est iussu patris Opt. Maximi audiendus, cuiusq; doctrina est obujs ulnis excipienda.

V.

Tum quod sic patri cœlesti uisum est, & placuit, Tum quod is sit, qui ex sinu patris cuncta mysteria patefecit.

VI.

Quare ab eius doctrina Christianis ne latum quidem digitum recedendum est, uel cum omnium fortunarum, tum capitis periculo.

VII.

Sicut omnium martyrum Christianorum constantia & consensus testatur.

VIII.

Atq;

Atq; inter eosdem fuit constantissimus eiusdem doctrinae doctor D. Paulus, qui eum esse anathema, cum ab ea quis diuersum doceret, dilucide pronuntiauit.

IX.

Itaq; Christus iussit: *Scrutamini scripturas, quæ de me testificantur.*

X.

Itaq; D. Petrus eos rectè facere asserit, qui attendunt prophético sermone firmiori, ceu lucernæ apparenti in loco obscuro, donec dies illucescat, & lucifer exoriatur in cordibus.

XI.

Hic lucem & lucernam non aliter ac Dauid uerbum Dei appellat, ita econtra tenebrarum nomine, humanas traditiones ab illo dissidentes accipit.

XII.

Et sicut illic est splendor lucernæ, dies illucescens, lucifer exoriens, ita hinc uidentur tenebræ, & loci obscuriores.

XIII.

Quare

Quare breui moriturus D. Petrus certitudinem Christianæ doctrinæ illustribus argumentis confirmavit, cum à conspectu Christi diuinitate, cum à uoce patris cœlitus audita, cum à Mosis & Helix testimonio in monte dato, tum à Prophetica scriptura, quæ est omnibus anteponeuda.

XIIII.

Atq; Prophetica scriptura non est priuatae interpretationis, quæ non inepte ἐπίλυσις nominatur.

XV.

Non enim protinus, aut scripturæ conscientium, aut τὸ ἀνόλογον fidei est, quod cuiusq; ἐπίλυσις id est impetus, & motus affert.

XVI.

Itaq; in hac interpretatione cautissime pergendum est, ne quid scripturæ assuatur, aut peregrinum, aut impium.

XVII.

Rationem autem à causæ dignitate habet, cum scriptura non sit humana, sed diuina, quippe spiritus sancti, atq; prophetæ non nisi eiusdem spi-

dem spiritus impulsu, & ductu hanc posteris
scriptam reliquerunt.

XVIII.

Faciendum igitur est inter prophetarum et
interpretationum formas magnum discrimen.

XIX.

Et solius Christi doctrina traditionibus
humanis non contorta, non deprauata, non per-
uersa, summa religione retinenda est.

XX.

Eius loci sunt testimonia quàm plurima, ut
doctrinæ Christianæ sit ἀκίνητος ἀυθεντία,
id est, tanta autoritas, ut nemini uiolare eandem
liceat.

XXI.

Veluti, Deuter. 4. Non addetis ad uerbum
quod ego loquor, nec auferetis ex eo.

XXII.

Deutero. 12. Quod tibi præcipio, hoc
tantum facito Domino, non addas quicquam,
nec minuas.

Deuter.

XXIII.

Deutero. 32. Suum uerbum docendum esse,
& ad posteros propagandum esse contendit.

XXIII.

Illud autem uerbum non est longè peten-
dum, cum sit in ore & corde tuo. Deuter. 32.
Illudq; uel à rege semper legendum esse exoptat
Deutero. 17.

XXV.

Itaq; ecclesia iuxta canonicæ scripturæ
amissim quæ & lectione & autoritate digna,
& quæ sunt ἀπόκριφα censet, & iudicat.

XXVI.

Proinde ualeant nouarum traditionum
autorculi, quibus Euangelium aut exhibitur,
aut certe obscuratur.

XXVII.

Tunc enim istæ iuxta Petrum σοφισ-
μένοι μύθοι iuxta Paulum βέβηλοι & γρα-
ῶδεις μύθοι iudicantur.

XXVIII.

Vitandi igitur sunt tanquam ἄλαστορες in
doctrina salutis, cum sermo Christi Iohann.
12. eos in nouissimo die iudicaturus sit.

Ex

EX XII. TABVLIS.

Ex patrijs ritibus colunto
optima.

SPHAERICVM.

Terra est quasi firmamenti punctum, tum
ex conspecta cœli medietate per centri finiti-
onem, tum ex semidiametrorum cœli & terræ
nulla, neq; ratione, neq; commensuratione, tum
à comparatis per stellas fixas firmamenti uelut
puncta.

MEDICVM, ET ΠΑΡΑΔΟΧΟΝ
tam medicis quàm phar-
macopolis.

I.

Catapotiorum massa durior est reijcienda.

II.

Fermentatio, quæ uere situs est, in iisdem
uitanda est.

III.

Formata uel aqua, uel succo aliquo non
sunt diu conseruanda.

IIII.

Catapotia mollia confestim uacuant, &
simul euacuantur.

C

Sexta

SEXTA SENTENTIA.

I.

Deutero. 18.

Dicit Dominus ad Mosen. Prophetam suscitabo eis de medio fratrum suorum, sicut te, et ponam uerba mea in os eius, loqueturque ad eos omnia quæ præcepero illi. Qui autem uerba eius, quæ loquetur in nomine meo audire noluerit, ego requiram ab eo.

II.

Propheta à Deo exuscitatus est DOMINUS NOSTER IESVS CHRISTVS, sacerdos æternus, filius Dei ex Maria uirgine natus est, anno mundi 3962. circiter septuaginta Danielis hebdomadas.

III.

Est itaque exuscitatus ex ipsis Iudæis, non aliter ac Moses, nimirum post sceptrum Iudæ, non tantum aliquoties conquassatum & labefactatum, sed poenitus ablatum.

IIII.

Prophetae autem munus præcipuum est docere, sicut & Christus propheta isthoc tempore docuit.

Docuit

V.

Docuit autem tantum ea, quæ audiuit et uidi-
dit apud patrem, id est, Euangelium. Sicut legis
Moses propheta & doctor erat.

VI.

Itaq; talis propheta non nisi patris uolun-
tatem uelati ex sinu patefecit.

VII.

Atq; Christi doctrina est certissima patris
cœlestis uoluntas, qua Deus uult omnes homines
uitæ æternæ consortes esse, sola propter Chri-
stum uictimam misericordia adductus.

VIII.

Nihil quoq; aliud, atq; à patre præceptum
promulgauit, & in nomine patris locutus.

IX.

Neq; spiritus sanctus aliam doctrinæ for-
mam propagauit.

X.

Qui fit igitur ut autoritas eiusdem ab an-
tichristis aut eleuetur, aut quibusdam traditio-
nibus obscuretur?

XI.

Quorum tamen contemptorum Deus gra-
uissimus ultor, sicut historiæ uel iam inde à

C

2

prin-

principio mundi usq; ad nostra tempora indi-
cant, futurus est semper.

XII.

Quare D. Paulus certitudinem suæ, &
doctrinæ, & institutionis confirmans dicit, ac-
cepi à Domino, quod tradidi uobis.

XIII.

Valeant igitur, qui aut glossematibus, aut
testimonijs patrū quorumlibet doctrinā Christi
uel deprauare, uel in ordinē redigere affectant.

XIIII.

Tales enim sunt prophetae, seu, qui in nomi-
ne Dei ueniunt, sed sua commenta affingunt, seu
in nomine aliorum deorum, utpote, qui sine
scriptura, & uerbo Dei suum spiritum præ-
texunt.

XV.

Proinde scripta autorum grauissimorum,
non sine iudicio sunt prælegenda ad Diui Au-
gustini, cui primæ inter latinos hagiographos
tribuuntur, exemplum.

XVI.

Sic enim ad D. Hieronymum, cuius uerba et
in decretis Pontificijs citantur, scribit. Ego in-
quit, solis scriptoribus, qui iam canonici appel-
lantur

lantur, hunc timorem honoremq; didici deferre, ut nullum eorum scribendo errasse audeam credere, aut si quid in eis offendero, quod uideatur contrarium ueritati, nihil aliud existimem, quàm mendosum esse codicem, uel non esse assecutum interpretem, quod dictum est, uel me minime intellexisse non ambigam. Alios autem ita lego ut quantalibet sanctitate, quantàue doctrina polleant, non ideo putem, quia ipsi ita senserunt, sed quia mihi per alios autores Canonicos uel probabiles rationes, quòd à uero non abhorret, persuadere potuerunt.

XVII.

Idem in prologo libro 3. de trinitat. Noli inquit meis literis quasi canonicis deservire, sed in illis quæ non credebas cum inueneris, incunctanter crede. In istis autem quod certum non habebas, nisi certum intellexeris, noli firmum tenere.

XVIII.

Idem ad Vincentium. Negare inquit, non possum, nec debeo, Sicut in ipsis maioribus, ita multa esse in tam multis opusculis meis, quæ possunt iusto iudicio, & nulla temeritate culpari.

C

3

Idem

XIX.

Idem libro 2. de unico baptismo cap. 3.
 Quis nesciat sacram scripturam Canonicam
 tam ueteris quam noui testamenti, certis termi-
 nis suis contineri, eamq; posterioribus omnibus
 episcoporum literis ita anteponi, ut de illa om-
 nino dubitari, & disceptari non possit, utrum
 uerum, uel utrum rectum sit quicquid in ea
 scriptum sit uel constiterit esse. Episcoporum
 autem literas, quæ post confirmatum canonem
 uel scriptæ sunt, uel scribuntur. &c.

XX.

Idem ad Vincentium Donatistam, Noli in-
 quit, ô frater contra diuina tam multa, tam præ-
 clara & indubitata testimonia colligere uelle
 calumnias ex Episcoporum scripturis, siue nostris
 siue Hilarij, siue Cypriani, & Agrippini, ante-
 quam pars Donati separaretur. Primoq; hoc
 genus literarum ab autoritate canonum disting-
 uendum est. Non enim sic leguntur, tanquam
 ita testimonium ex eis proferatur, ut contra
 sentire non liceat, sicubi forte aliter sapuerint,
 quam ueritas postulat. In eo quippe numero su-
 mus, ut non dedignemur etiam nobis dictum ab
 apostolo

apostolo accipere, Si quid aliter sentitis, hoc quoque Deus uobis reuelabit.

XXI.

Idem in epistola ad Fortunatum, Neque inquit, quorumlibet disputationes, quamuis catholicorum & laudatorum hominum ueluti scripturas canonicas habere debeamus, ut talibus non liceat, salua honorificentia, quæ illis debetur hominibus aliquid in eorum scripturis approbare atque respuere, si forte inuenirem, quod aliter senserint quam ueritas habet, diuino adiutorio uel ab alijs intellecta, uel à nobis, Talis sum ego in scripturis aliorum, quales uolo esse intellectores meorum.

PROBLEMATTA
DE OVIS VOLUCRIVM.

I.

Vnde nam nobis est oui uocabulum natum?
An à Græcis, quibus est τὸ ὄν, & Latini u euphoniæ gratia insertum esse agnoscunt, atque Argiui ὄβεια dixerunt. Sunt enim Latinis familiares literæ, etsi à Græcis mutuatae uideantur.

C

4

cur

tur, tamen more suo, illi & pingunt & pronun-
ciant. Siquidem ut u Latinis consonans sit, &
digamma AEolicum passim iuxta horum con-
suetudinem ascitum sit. Alioqui Latinae linguae
potissimum cum Dorica maximam esse cogna-
tionem haud ignoramus. Sappho autem trisyl-
labam fecit dictionem ὠιδόν, atq; sicut Epicha-
rimo, Simonida, & Ibyco est ὠεον, ita Anax-
andrida & Ephippo ὠαγια.

II.

Quid nam est ouum? An foetus uo-
lucrum praesertim ex sexu uel utroq; uel alte-
ruto prognatus, ex quo per plenam incubatio-
nem animalculum prodire solet. Nam animalia
praesertim uolucra, (sunt reptilibus & natati-
libus animalibus quibusdam sua oua) ὠοτόκα à
Latinis interpretibus Ovipara dicta, modo per
coitum maris cum foemina, modo sine mare per
solam foeminarum libidinis inter se mutuam
imaginationem concipiuntur. Imaginationis
autem quanta sit uis uel solis Auicennae sectato-
toribus notissimum est. Atq; eadem oua quasi à
uento concepta ὑπὸ κνέμια quasi ὑπὸ τοῦ ἀνέ-
μου, et idem consilium Latini secuti Zephyria
nunci-

nuncuparunt. Atq; hoc est, quod Athenæus
scriptum reliquit. ὡς δ' ἐοῦ μόνον ἀνεμιαῖα
ἐκάλουν, ἀλλὰ καὶ ὑπηνέμια. Neq; uanum
illud Aristophanicum τικτεῖ πρῶτον ὑπηνέ-
μια ὡς ὄν νύξ. Laudanda est experientia mu-
liercularum tanquam αὐτοψία, qua id genus
oua ex altilibus & probe saginatis gigni fre-
quentius asserunt. Germanis uero talia sunt
Græcorum more tam à uento quàm à fluore
dicta.

III.

Cur ueteres in ouis quatuor partes consti-
tuerant? An quod tot elementorum permisti-
ones et contemperations in iisdem inueniantur.
Siquidem putamen est ueluti crusta, aut testa
circumiecta terræ temperamentum refert,
quippe frigidum & siccum. Album uero ouis
quod & albumen est ueluti aqua frigida et hu-
mida, cui suffragatur in Physicis Anaxagoras,
τὸ καλούμενον φησὶν ὄρνιθος γάλα, τὸ ἐν-
τοῖς ὡοῖς εἶναι λευκόν. Ita acris est non tam
illud spirituosum calidum & humidum, quod
calesctum ouis testa effracta maximo impetu
erumpit & dissilit. (Nam humor dum calefit
per

per ignem, multos gignit spiritus, qui in tanta
locorum seu meatuum iuxta Græcos πὸρων
angustia exitum quærendo testam perrumpunt,
atq; sic confringunt) quam caliditas & humi-
ditas vitelli, in quo aeris virtus dominatur. His
vero accedit tenuis membranula testæ subdita,
non aliter ac involucrium et durum ac molle sub
craneo, quæ igni ferè confertur, atq; sic ἡ
ἀναλογία quis primum putamen, cum terra,
cum autumno, & cum atra bile, Deinde album
oui cum aqua, cum hyeme, & cum pituita,
Postea vitellum cum aëre, cum vere, & cum
sanguine, Postremo μὲνιγγα cum igne, cum
æstate, et cum flava bile non inepte compararet.

IIII.

Videmus tamen quædam ova etiam tosta
non dissilire? An quod eadem aut sint humect-
ata, aut frigida perfusa, aut cineribus oppressa,
aut cocta. Nam his rationibus nec meatus testæ
ita vel confringuntur, vel certe occluduntur, ut
spiritui exitus nullus pateat. Aliàs autem
flamma tunicam putaminosam amburendo dif-
fringit, & caliditas eiusdem non tantum hu-
humo.

humorem diffundit, sed etiam testam rarefacit,
atq; ita relaxat, ut spiritus erumpat.

V.

Si testa sit terrestris naturæ, quomodo igitur
calculi conterendi vim retineret? An quod
testæ pro tosturæ modo frigiditatem amittant,
& siccitas magis exiccetur, atq; sic subtilium fit
partium tam per caliditatem acquisitam, quam
per siccitatem magis intensam. Itaq; suo modo
confectæ, non male inter ea medicamenta, quæ
λίθων θρυπτικὰ recensentur. Terrestria enim
per adustionem attenuata calefaciunt, exiccant,
extenuant, abstergent, incidunt, expurgant, et
crassa attenuant, & exiccata comminuunt.

VI.

Cur in meditullio oui est vitellus Græcis
λέκυθος? An quod ex illo pullus uiuat, unde
illi nomen inditum est, & sicut sol in medio
mundo caloris autor est, quo terra fecunda
redditur, ita vitellus in ouo ueluti uitalis caloris
fons est, non secus ac cor ipsum in corpore hu-
mano, & auium cor iudicatur ceu sanguinea
gutta in vitelli medio, atq; ut pullus ex albo
oui

oui corporatur, ita eius cibus in luteo, hoc est,
uitello esse dicitur.

VII.

Cur nam inter se maxime similia cum ouis
contulerunt? An quod tanta sit ouorum simi-
litudo, ut saepe discrimen nullum sit, et intuentis
obtusus in discernendo hebetetur. Quare Ci-
cero in 2. Academi: ait, Vides ne, ut in prouer-
bio sit, ouorum inter se similitudo, tamen hoc
accepimus Deli fuisse complures, qui gallinas
alere quæstus gratia solerent. Hi cum ouum in-
spexerant, quæ gallina id peperisset dicere so-
lebant. Neq; id contra nos est, ut qui in compa-
ratis per similitudinem communem tantum di-
cimus, non tam ouum ouo simile, non tam lac-
tæ simile, non tam aqua aquæ similis, non
tam apes apum similes sunt. Idq; παραμικρῶς,
non tamen negandum est in ouis, in lacte, in
aqua, & deniq; in apibus esse quasdam notas,
quibus ceu differentijs aliquibus discrimen sta-
tueretur, sed cum hoc tantum non sit, ut mag-
nopere de similitudine conflictaremur, ueteri-
bus de ijs, quæ ita inter se sunt similia, ut secer-
ni exacte uix possunt, illa usurpare placuit.

Quomo.

VIII.

Quomodo Oua malacoderma ab ostraco-
 dermis separantur? An quod aues ab ipsis pis-
 cibus discernuntur. Illis quidem est putamen
 testaceum. Est enim ὄστρακόν testa, seu putamen
 testaceum, & δέρμα cutis. His uero est mollis
 cutis, quorum oua & μαλακόδερμα nomi-
 nantur. Neq; diffitemur pisces quoq; esse ὄστρα-
 κოდέρμους, cum ibi non ouorum, sed testa-
 rum habeatur ratio. Quid multis? utrumq; uer-
 bum tam ouis (Nam his est, aut testa, aut cutis)
 quam animalibus natatilibus, potissimum si quis
 utriusq; etymum spectaret, commune est, Vtri-
 usq; enim reperitur tegumentum, & testaceum
 & cutaneum.

IX.

Cur Plinius corpus cœli uoluerat esset unde-
 quaq; ad ouorum exemplar? An quod ipse Epi-
 cureæ familiæ addictus corporis cœlestis qua-
 litatem non ubiq; lubricam (quam ueteres tene-
 ram appellauerunt, cuiusmodi in testis ouorum
 attenditur) sed alibi asperum, alibi leue, iuxta
 cœli materiam iudicaret. Vnde fit ut qua parte
 plurimum sit materiæ, atq; ita prolificum, ea-
 dem est

dem est magis lubricum. E diuerso ubi minus est, ibi dominatur sterilitas. Idq; tum seminibus omnium rerum coelo lapsis, tum uisus comprobatione confirmat.

X.

Cur Oua corrupta & uria fluitent, atq; integra atq; ἀπαθῆ statim subsideant? An quod illa ἀφαιδέντα corrupta, putrefacta, quæ penitus emarcuerunt, & οὐρία inania sunt, uel ex ætate, uel ex marcore, quæ sunt ἰξουγίσταυτα ὠὰ, cum sint uentosa & spiritu plena, quæ iam computruerant. Itaq; aut marcida, & uetusta, cum inaniuntur, leuissima, aut cum in putridis ouis multum spiritus concluditur, nantant. Contra recentia, & integra, cum sint grauiora, non emarcida, non putrefacta, non spirituosissima, mox in fundo subsident. Quare mulierculæ ætatem ouorum sic explorare consuetæ sunt, etiamsi et illic eandem cavitatem & inanitatem sonus ex concussione, & hic partium ouis obscuritas indicaret. Idem in submersis cernitur, qui integri quidem graues in fundum decidunt, putrefacti uero existunt, & emergunt. Est enim cadauer spirituosum, siquidem brachia pulmonum

pulmonum sunt spiritu plenissima. Itaq; Pyrata
quidam interemptis pulmones concidit, ne in
mare proiecti emergerent.

XI.

Cur ova uria sunt flatuosa? An quod eo-
rum semen est ἀνεμιαῖον id est spirituosum,
& ita sterilia. Homerus igitur iuxta Eustathi-
um mulos οὐγενᾶσ uocauit διὰ τὸ ἄγονον, cum
uim gignendi insitam non habeant, unde pro-
uerbium & apud Latinos & apud Græcos
natum est.

XII.

Cur ex ouis longis Galli, & ex rotundis
gallinæ nascuntur? An quia aut centrum, aut
corculum illorum sit ualidius propter calorem
uirtalem, qua de causa et acutiora et oblongiora,
atq; magis fastigiantur, atq; iuxta naturam ig-
nis, flammæq; in turbinem desinunt, cuius figu-
ram simul & uirtutem in acutum propellentem
refert. Contra rotunda, neq; sunt æqualiter
acuta, & in extremis fastigiata, neq; in iisdem
tanta uiuacitas. Quare propter imbecillitatem
fœmellas potius progignunt. Est enim hic ue-
rum sexum

rum sexum foemineum esse imperfectum. Itaque
 perfecta gallinarum, quae sunt & gallinariae,
 in incubatione hanc operam ponunt, ut in com-
 paranda gallinarum multitudine, ova rotunda
 copiosissime incumbantibus subdent, cui uel
 unus gallus par esse potest. Proinde cum isthac
 ratione, tum ipsa experientia, quae hoc loco pri-
 mas habet, adductus haud facile Aristoteli suf-
 fragabor, cuius haec sunt uerba. ἐσι δὲ τὰ μὲν
 μακρὰ καὶ ὀξεῖα τῶν ὠῶν θήλεα, τὰ δὲ σφόδ-
 ρυλά, καὶ πρὶ φέρειαν ἔχοντα ἢ τὸ ὀξύ, ἀσ-
 ρενα.

XIII.

Cur et quando duo puli ex uno ouo gignun-
 tur? An quia geminos & in alijs animalibus
 progigni contingit, & Aristoteles duos tunc
 pullos nasci censuit, eosque perfectos maxime si
 uitelli membrana, ceu fascia aut inuolucro dis-
 tincti fuerint. Nam si confusi fuerint, & co-
 haeserint foetus aedetur monstrosus. Quapro-
 pter nemini mirum esse debet, Castorem et Pol-
 lucem διοσκούρους ex uno ouo natos esse. Si-
 quidem Læda ex Ioue in cygnum conuerso gra-
 uida ouum peperit, quod iuxta Pausaniam
 ταινίης

tænijs suspensum apud Lacedæmonios in tem-
plo ostenditur. Sunt qui obseruarunt $\omega\iota\alpha$ uete-
ribus fuisse cœnacula ouata, & cum in talibus
Helena enutrita erat, fama mox manauit, ean-
dem ex ouo prognatam sicut & Clearchus in
Eroticis dixit. Quare non bene Neocles Cro-
toniata asserit, ouum, ex quo Helena prodijt, ex
Selena (non ex luna, sed ex una centum insula-
rum) lapsum esse. Nam mulieres Selenitidas oua
parere, et homines ibidem natos esse quindecies
tanto nobis ampliores Herodotus Heracleotes
testatur, cuius rei & mentio in Plutarchi placi-
tis facta est.

XIIII.

Quare oua gallinarum cæteris præstant ?
An quod eorum uitellus sit naturæ humanæ ad-
modum contemperatus, ita bene nutrit. Con-
trà eorum album, cum sit frigidum & lentum,
neq; commode percoquitur, neq; bonum sang-
uinem gignit. Cæterum Hippocrates earum
oua esse tum ualentis materiæ, cum inde ani-
mal gignatur, tum boni nutrimenti. Est enim
ouum pulli lac, tum uim pinguefaciundi retinet.
(Sic enim $\phi\upsilon\sigma\omega\delta\epsilon\sigma$ accipio) quoniam molem
D etiam

etiam parviam augmentat. Sed præstat eius verba adscribere. Τα δὲ ὡὰ ὀρνίθων, ἰχυρὸν μὲν τι ἔχουσι, καὶ τροφίμον, καὶ φυσῶδες, ἰχυρὸν μὲν, ὅτι γένεσις ὅσι ζωου, τροφίμον δὲ ὅτι γαλα ὅσι τῶ νεοτῶ, φυσῶδες δὲ, ὅτι εκ μικροῦ ὄγκου ἐς πολὺ διαχέεται. Quæ uerba diligentissime constringenda sunt. Siquidem neq; omnia oua ex quibus pullus nascitur ualentissime nutriunt. Neq; id semper uero consentaneum est, Ouum est pulli lac, igitur multum nutrit.

XV.

Cur oua Perdicum collaudantur? An eadem ratione, qua gallinarum oua commendantur, tum propter temperaturam homini bene conuenientem, tum propter concoctionis facilitatem. Vtrinque enim oua sunt præcipue ex uitello εὐχυμα ἢ εὐπεπτα, ut quæ non tantum boni succi, sed ἢ bonum succum comesta progignunt, ἢ citra negocium concocta probe enutriunt.

XVI.

Cur oua Phasianorum approbantur? An propter iustam contemperationem, et εὐπεψίαν.
Cur

XVII.

Cur Oua anserum, & anatum damnantur?
 An quia hic non est aptum temperamentum.
 Frigidiora enim sunt & humidiora propter nu-
 trimentum aquaticum, ex quo etiam pallidiora
 sunt nutritioni prorsus inepta. Sunt autem ouo-
 rum alia candida, ut columbis, gallinis, perdici-
 bus, alia pallida, ut aquaticis, alia punctis dis-
 tincta, ut meliagridibus, alia rubri coloris, ut
 Phasianis. Ita anatibus & anseribus oua pallida
 cum frigidioris & humidioris sint naturæ,
 quippe pituitosæ, cuiusmodi sunt eorū, quæ apud
 Hippocratem ἐλόνομα nominantur, et sic scrip-
 tum reliquit ὀκόσα ἐν ἔλεσι διατῆται, ἢ ὑδα-
 σι, πάντα ὑγρὰ.

XVIII.

Cur Oua gallinarum oblonga, & candida
 sint salubriora? An quia sapidiora sunt, si quis
 primam linguam consuluerit. Hæc autem cor-
 pori enutriendo tam grata sunt, quàm quæ gra-
 tissima, & sic Oratius canit:

Longa quibus facies ouis, illa memento
 Ut succi melioris & ut magis illa rotundis
 Ponere &c. D 2 Alba

Alba intelligit recentia, & perspicua. Nam putrefacta obscura sunt, et subnigra. Sunt autem alba iam ab incubante gallina adempta.

XIX.

Cur recentia oua sint meliora uetulis? An quia sunt εύχυμα, & succi non lenti, qualis est uetustioribus, quæ propter ætatem grauiter olent. Igitur κακόχυμα, atq; ut oua mediæ ætatis mediocriter se habent, ita uetusta sunt pessima, & recentiora optima.

XX.

Cur Oua affatim cocta uel dura pleriq; abominantur? An quia εφθὰ, id est, percocta sunt δύσπεπτα καὶ σάσιμα, quod est, sicut difficilius in ima aluo concoquuntur ita eandem sistunt. Cibi autem ferè & à bonitate, tum succi, tum concoctionis, & à transitus facilitate collaudantur. Siquidem plerumq; ὀξύπορα bonum corpori nutrimentum suppeditant, & in tuenda bona ualetudine uix quicquam iisdem est salubrius. E diuersa ut illa pessime concoquuntur, ita sunt βραδύπορα, ab Hippocrate σατικὰ, & σάσιμα dicta.

Cur assa

XXI.

Cur assa in cineribus feruentibus ὀπτη-
θέντα oua parum probantur? An quia peioris
sunt succi, & tardioris transitus, imò si usq; ad
tetrum odorem assa fuerint, uenenosam quan-
dam qualitatem imbibunt.

XXII.

Cur Oua sorbilia ῥοφητά non ita nutri-
unt? An quia ualde sunt διαχωρητικά uix pau-
xilulum temporis in ima aluo subsident, ut per
uenas mesenteriacas, ceu per hirudines melior
succus exugeretur, & in iecur tanquam fontem
procreandi sanguinis deriuaretur.

XXIII.

Cur Oua tremula ῥομητά probantur?
An quia bellissime nutriunt, medioq; modo
pertranseunt.

XXIIII.

Cur Oua frictellata & in sartagine frixa
sunt pessima? An quia teterrimi omnino sunt
alimenti & inter præparandum nidorem atq;
fumum edunt, ex quibus succus natus, non so-

D 3 lum

lum crassus est, sed etiam prauus, & excrementi-
tius, et iuxta Aetium in opere computrescunt.
Postremo σάσιμα sunt.

XXV.

Cur suffocata πνικτὰ οὐα sunt laudabili-
ora? An quia sunt melioris substantiæ, boni
succi, absq; graui odore, neq; tarde transcunt
propter gari et olei, cui momentū uini adijcitur,
asperisionem. Suffocandorum autem Ouorum
ratio hæc est. Conspergantur oua oleo, gario,
& momento uini, cum in uas effusa fuerint, id
bene operculatum aheno calidæ aquæ impona-
tur, atq; ita cuncta congesta ad mediocre crassa
mentum lento igne coquantur, quæ si plus æ quo
conspissantur, nihil à duris & asis differunt.
Quapropter consistentiæ mediocritas colli-
genda est, ex ijs, quæ sursum in ollæ labra effun-
duntur. Siquidem non est committendum, ut in-
durentur, sed potius ab igne remouenda sunt,
cum succum suum adhuc seruarint. Nota est
uera Cornely Celsi sententia. Ouum durum in-
quit ualentissimæ materiæ est, molle uel sorbi-
le, imbecillissimæ. Neq; ab hac Dioscorides ab-
horret, atq; uerba Plinij dijudicanda sunt, cum
ait

ait, Nullus alius cibus est, qui in ægritudine al-
at, neq; oneret, simulq; uini usum et cibi habeat.

XXVI.

Cur Oua interdum condiuntur? An quia
interdum fatua sunt, interdum ad concoquen-
dum difficilia sunt, interdum uicia quædam
corrigit. Itaq; de condimentis ouorum breui-
ter Apicius Cælius sic scriptum reliquit. Oua
frixæ, ænogaro, Oua elixæ, liquamine, oleo,
mero, uel ex liquamine, pipere, lasere. In ouis
ἁ πάλαισ (id est, teneris, & mollibus) piper,
ligusticum, nucleos infusos, suffundes mel, ace-
tum, liquamine temperabis.

XXVII.

Cur Oua sale operta exiniuntur? An quia
sal penetrat testæ meatus, & humorem inter-
num absunit.

XXVIII.

Cur Oua aceto macerata ita emollescunt,
ut per annulum traherentur? An quia natura
aceti tanta est, ut testacea statim emolliat.

XXIX.

D 4 CUR

Cur Romæ cœnæ initium ab ovis fiebat?
 An quia ordo ciborum sic exigit, ut molliora
 prius edantur, & cœnæ duris, & astringentibus
 claudantur, atq; hoc Oratius uoluit dum dicit,
 Ab ouo usq; ad mala, si hic mala cydonia intel-
 lexeris, quid nam melius propter uirtutem as-
 trictoriam esset, Nam hæc ceu propria per com-
 pressionem etiam imam aluum laxat atq; hic ca-
 pi potest illud ex Salernitana schola depromp-
 tum utpote, à potu incipe cœnam, hoc est, à
 potabili cibo cœnam auspicabere, quem morem
 & Oratius seruauit 2. ser. Saty: 4. & ἡσυχία
 ματᾶ alios cibos præcedere debent.

X X X.

Cur oua anserum & Struthocamelorum
 sunt humidiora? An tum propter locum geni-
 alem, tum propter uictum, unde fit, ut non tan-
 tum oua, eorumq; partes, sed & ipsorum cor-
 pora humidiora sint. Qua de causa utriusq;
 caro est περιπτωματικὴ id est, magnam excre-
 mentorum saburram accumulatur, atq; ita medi-
 corum consensus est, gallinarum & Phasianor-
 um oua esse omnibus meliora, sed anserum &
 strutho-

struthocamelorum deteriora. Id autem fit præcipue propter temperaturam. Horum enim est pituitosior, illa magis ad temperamentum accedunt. Proinde Auicenna, aut eius interpres sicciora istorum oua male scriptum reliquit.

XXXI.

Est ne in vitello assato uirtus astringentia $\sigma\upsilon\pi\tau\iota\kappa\eta$? Facile quis uidet ex prioribus, ut vitellus sit calidus & humidus sanguineæ naturæ, cuius ratione magis aperiret, atq; potissimum cum assatus fuerit. Sic enim humiditas tota absumitur, atq; ex tostione & assatura magis exiccatur. Itaq; potius vitellus assatus, locum inter $\acute{\alpha}\nu\alpha\sigma\omega\mu\alpha\tau\iota\kappa\acute{\alpha}$ atq; $\epsilon\kappa\phi\rho\alpha\kappa\tau\iota\kappa\acute{\alpha}$ habebit, cum uenarum spiracula laxaret, & ora uenarum aperiret, cum iam ignea uis & acris uellitata polleret. Male igitur Auicenna stipticitatem eidem vitello sic confecto tribuit.

XXXII.

Quæ nam uirtus est in albo oui? Non una. Siquidem frigidum, non terreum, non aerium, sed aqueum in eo dominatur. Est igitur uirtus

D 5 densa

densatoria, cum propter molliciem leniter con-
trahat, ac substringat, tenuesq; cutis meatus ob-
denset. Itaq; κολλητικοῖς & συμπλαστικοῖς ad-
numeratur. Neq; hic est quiddam συμπικρὸν.
Nam hoc est substantiæ terrestris, crassæ &
frigida, ideo contrahit, stringit, densat, refri-
gerat, & exiccat, magis tamen in superficie,
atq; uere inter ἄποια recensetur, cum certum
saporem non habeat, eiusq; substantia sit supra
modum aquosa.

XXXIII.

Cur album oui sedat dolorem mordican-
tem? An quia sit ἀπὸ δυνου sed non uerum,
quod calore & tenuitate constat, sed ab euentu
sic alterum nothum dicitur, cum uel eximio fri-
gore sensum sopiat, uel humoris acrimoniam
dolorem creantis demulcens hebetet, qua ratio-
ne id ipsum conficit lac, oleum, & alia id genus.

XXXIII.

Cur album oui ephelidi, exustis, erysipe-
lati, arthritidi erysipelatodi, ophthalmiæ calidæ
& consimilibus morbis medetur? An quia re-
frigerat calefacta, condensat, & cohibet &
reprim-

reprimit fluida, maxime si & alia emplastica,
cuiusmodi est farina ordeacca, atq; id genus alia
accesserint, & illius uirtutem intenderint. Ea-
dem ratione & αἰμᾶπτισιῦ curat.

XXXV.

Cur est medicamentum Bechicum? An
quòd sua lubricitate, eaq; glutuosa præsertim as-
peritatem membranæ asperam arteriam intrin-
sicus ambientis leniat & emolliat. Sic & acrem
humorem in fauces defluxum, cum album oui
est κολλητικὸν & παχυτικὸν, cohibet re-
primitq;. Rauim quoq; oia sorbilia potissimum
tollunt. Prudenter igitur prospiciendum quibus
morbis, quæ partes ouorum, & qua de causa
conferunt.

XXXVI.

Cur Oua tam percocta, quàm assata cine-
ribus dysenteriacis medentur? An quia humo-
rem fluentem condensant, atq; ita per euentum
astringunt nonnihil, maxime si acetum, & quæ
sunt astrictoria propriè uirtute prædita adiunc-
ta fuerint, quæ sunt duræ & crassæ substantiæ
acerba

acerba, & austera, inter quæ succus Ompha-
cius connumeratur.

XXXVII.

Cur metrenchyta ex olei & ouorum anse-
rinorum mistura menses prouocat? An quia id
facit similitudine suæ substantiæ, quam tamen
in dubium uocamus. Alioqui menses cientia plus
creantibus lac excalesfaciunt, nec tamen ualde
resiccant. Nam uenæ in menstrua purgatione
magis aperiri, & sanguis manantior euadere
debet. Oua autem anserina neq; aperiuunt, cum
sint frigida, neq; oleum, cum sit humidum, &
modice caleat. Quare hoc experi-
mentum Auicennæ merito nobis
in suspicionem uenit.

DE MALO

DE MALO MEDICO OBSER= VATIO.

Virg. in 2. Geor.

Media fert tristis succos, tardumq; saporem
Felicis mali, quo non praesentius ullum,
Pocula si quando saeva infecere nouerca,
Miscueruntq; herbas, & non innoxia uerba,
Auxilium uenit, & membris agit atra uenena,
Ipsa ingens arbor, faciemq; simillima Lauro,
Etsi non alium late iactaret odorem
Laurus erat, folia haud ullis labentia uentis,
Flos apprima tenax, animas & olentia Medi
Ora fouent illo, & senibus medicantur anhelis

EST hic mali Medicæ descriptio. Pri-
mum à situ geniali, & nominis ratione.
Dicitur enim à Medis Medica, sicut à
Persis Persica iuxta Theophrastum, et Assyria
iuxta Plinium. Nam in his regionibus potissi-
mum exculta fuit, & merito, aut à geniali, aut
à celebriori loco nomen illi inditum fuit. Si-
quidem

quidem in his sub hæc tempora regionibus po-
tentissimis nasci uoluit. Sed postea Pallady di-
ligentia in Italiam transiit, atq; hinc in Galli-
as & Hispanias per translatum germen &
insitum propagata est. Verum apud Romanos
citrium teste Pamphilo dicebatur. Neq; Gale-
malū medicū passim citriū nominari negat. Sic
& Iubas Mauritanorum rex citrium Hesper-
icum malum apud Lybias nuncupari apud Athe-
næum tradidit, forsā ab Aethiopibus Hesperijs
qui Mauris uicini sunt, dictum est, ut apud quos
summa diligentia excolebatur, & postea in
Græciam translatum ab auri similitudine χρυ-
σόμηλον, id est, aureum malum dici cœpit.
Quapropter aurea mala non sunt tantum uulgo
poma Arantia appellata, sed & Medica, uel
Aemiliani apud Athenæum testimonio, quo-
rum ambitus tantus olim fuit, ut & illa, &
Limonia iuxta doctorum uirorum censuram
complectatur. Siquidem mali Medici com-
plures sunt formæ ex cuius mangonio prog-
natæ, atq; hinc propter scriptorum concili-
ationem discrimina eiusmodi statuenda sunt ex
colore & figura. Si enim oblonga & turbinata
fuerint

fuerint, sunt uel ab auri colore aurea, uel à colore citrino citreola, & citrula, (Hæc autem forma diminutiua à citro deducta esse quis non uidet?) si ouata fuerint colore, uel luteo, citrea uel herbaceo Limonia sunt. Hinc factum est, quod Nicandri interpretæ in hunc uersum:

μηδ' ὄντε, καὶ ἐμπριόεντα σίναπι. Sic adnotauerit tam de bestionis diuersitate, quam de expositione, μηδ' ὄντε, γράφεται μήλον ὃ ὄσι δὲ τὸ μηδικὸν μήλον. ὃ ὄσι τὸ νεγ' ἀντζιον. Phaniæ quoq; Eresius cedrum appellauit, & malum Cedrum quod hodie citrum est, et sicut Varro Lybicum citrum, ita Dioscorides cedromalum nuncupauit. Quamobrem & prudentia scholastæ in Nicandrum interdum desideraretur, ut qui passim cedri nomine arborem ipsam acceperat, cum tamē sæpe esset et malum ipsum citrum, & ipsa Cedrus ueluti in hoc carmine:

μηδὲ σέγε θάσμη πολὺ λάθει κέ δριού
Quod est, neq; utilitas ueteris lateat te Cedri.
Ita πολὺν esse epitheton interpretæ contēdit, cū hoc cedro non quadret, sed potius est πόλιον id est polium, quod fugat uenenata etiā tantum
inccensum

incensum, quod & Nicander uoluit.

ἢ σύγου ὑποσορέσαιο λύγον πολυάνθεα
κόψας

ἢ πόλιον βαρύροδμον ὃ δὴ ῥίγιον ὄδωδεν
hoc est, tu aut uiticem floridum contusum sub-
sterne, aut rolium graueolens, quod terribilissi-
me redolet. Itaq; κεδρίδα licet apud eundem
pro citro malo exponere integrum erit. Neq;
tamen negamus & cedrum arborem uenenis
resistere. Nicander igitur per suffimentum ser-
pentes & uenenata animalia fugaturus, lignum
cedrinum accipit, quod ex his uersibus non est
obscurum καὶ ἠπριόν αἴησι τομαίη

κέδρος πουλυόδουσι καταψηχθεῖσα
γενίοισ

ἐν φλογίῃ, κάπνηκλον ἄγει καὶ φύξιμον
ὄδμαν,

hoc est, serra sectilis cedrus iam serra dissecta
& incensa, fumidum & fugantem serpentes
odorem emittit.

Verum utut sit, nunc in medio relinquimus
discrimine. Hic autem nobis satis sit Medicum
malum à Medis dictum esse, sicut ab Aethiopi-
bus Hesperijs Hespericum, de quo sic Pontanus

Orbe

Orbe etēim Hesperio, Niasiq; ad littora quōdā
Oceani, auriferis primum sese extulit hortis
Citrius, arboreæ referens præconia palmæ.

Veteres enim sub Mauritanis inter Aethio-
pas Hesperios hortos Hesperidum decantatis-
simos præsertim apud Poëtas, quorum custos
Draco fingitur collocarunt. Nominatur quoq;
Herculeum ab Hercule qui cum Atlantis uicem
in sustinendo cælo gesserat, citrios in Italiam
post extinctum Gerynem atq; Cacus trans-
lit: de quo sic Pontanus.

(Atlas

At postquā Hercules humeris stetit axis &
Prospexit cælo, & fessus requieuit in antro.
Et iam fata Deūm, Latij et scelera impia mōstri
Ultricem expectant clauā, procul orbe subactō
Geryone extincto, spolijs insignis, abactamq;
Aduexit prædam, et nostris stetit ultor in aruis
Idem humeris, idem ipse arcu, clauaq; superbus
Deuexit simul Hesperio de littore syluas
Hesperidum syluas, nemora effulgentia & auro
Queis post Phormiadum &c.

Statuitur autem per Pontanum inter citrios
& citros à magnitudine partium quarundam
& qualitatibus discrimen, qui sic canit:

E

Hoc

Hoc uero differt Citrio Citrus, illa superbos
Sese agit in ramos, procero & stipite surgit
Termite at hæc fragili, lentoq; cacumine terras
Prona petit, fixisq; cadens incumbit in hastis
Hinc maior folijs odor est & foetibus, illi
Floribus, æterna sylua uestitur uterq;
Stipes, & æternam ducit sub fronde iuuentam,
Flos illi albescens, medioq; interbitus auro
Hunc inspersa notat postremo purpura limbo,
Et alia quæ plura sequuntur. Quare sicut pri-
orem libellum de hortis Hesperidum citrio-
rum, Ita posteriorẽ citriorum cultui dedicauit.
Hodiè autem uix hoc discriminis apud plærosq;
omnes obseruari credimus. Dioscorides uerò
malum Medicum grande illud oblongum, ru-
gosum, colore ad aurum temperato, cum gra-
uitate odoratum describit, quod à Germanis ex
superstitiosa Iudæorum ceremonia Iudaicum
dicitur.

Deinde arbor Medica à succo eiusq; tem-
peratura describitur, cum canit: Fert tristes
succos, tardumq; saporem. Siquidem cortices
citriorum calidi intus succum semiacidum re-
tinent, atq; citrei mali extima pars acris est,
quæ uero ueluti carnis speciem præ se fert, licet
esui

esui sit idonea, uix tamen concoquitur. Ita eius
caro crassum gignit humorem, & pituitam au-
get, & refrigerat. Qua de causa succus citrio-
rum tristis, id est, amarus, seu acidus, seu acris,
& ἡ μετ' ἀλκῆν *iv* tristes reddit homines, Atq;
sapor tardus est ex tardo humore pituitoso na-
tus. Id enim, quod & intus continetur est, siue
acidum, siue aqueum, ualde infrigidat, teste
Aegineta, cuius sententia contra Auicennam
etiam semen frigidum. Verum memoria neq;
Theophrasti edebatur, neq; auctorum Plutarchi.
Post Palladium in cœnis primum edule fuit, et
cum eius caro seu medulla sit acris, studio & in-
dustria eius acrimoniam mitigarunt. Locum
igitur hunc Pontanus sic expressisse sed poeti-
cōs uidetur.

Est uero & duplex Citrij genus, et quod amores
iucundos referat, dulces & Adonidis ignes
Sic placitum Veneri, dulce hoc, quodq; acre,
dolores

Et tristes luctus, & lamentabile funus
Sorte refert, suus ut lachrymis ne desit amaror,
Rara sed Ausonio, Lamiaq; in littore foetus
Dat dulces succosq; frequēs meditatur acerbos,
Contra solis ad ortum, atq; in Gangeide terra

E 2 Sponte

Sponte sua dulcem uictum, ac redolentia ramis
Mella liquat &c.

Ita dulcia esse citria Indica per Lusitano-
rum nauigationem deinceps comprobatur.

Postea malum Medicum fœlix appellatur, uel
propter nimiam fructuum suffruticantium &
progerminantium copiam, uel propter certam
medicandi rationem. Vtroq; enim modo uere
fœlix est. Siquidem iuxta Dioscoridem
arbor ipsa omnibus anni temporibus pomifera
est, alijs deciduus, alijs subnascentibus, Sic &
Pontanus:

Neue autem toto fructus tibi desit in anno
Carpe manu partē, et plenis bacchare canistris
Quæ reliqua est, grauidis finito gaudere uolēis
Confestim, qua parte dolet uiduata recentem se
Induit in florem, atq; implet spe diuite ramos
Sic etenim alterno ditescet sylua metallo.

Sic & Palladius in Martio mense, Quod
ego, inquit, in Sardinia, & in territorio Nea-
politano in fundis meis comperi (quibus solum
& cœlum tepidum est, & humor exundans,)
per gradus quosdam sibi semper poma succede-
re, cum maturis se acerba substituant, acerbo-
rum uero ætatem florētia consequantur, orbem
quendam

quendam continuæ fecunditatis sibi ministrante natura. Sic & Pontanus de Citrio:

Quin grauida è rāis, triplici et distincta colore
Mala nitent, uirides primum referentia frōdes
Hinc rutilant, fuluoq; micant matura metallo
Flore nouo semper, sēper quoq; fœtibus auctā.
Eadem ferè Plinius tradidit.

Notum quoq; est ut sit ἀντίδοτον ἀλεξι-
φάρμακον. quod Theophrastus, quem Maro
secutus est, sic exprimit.

πεπωκὼσ θανάσιμον φάρμακον, δ' οὐθὲν
γὰρ ἐν οἴνω διακόπτει τὴν κοιλίαν. καὶ ἐξ-
άγει τὸ φάρμακον. quod est etiamsi remedium
lethale quis ebiberit, tum malum Medicum in
uino datum uentrem turbat, et uenenum educit.
Atq; Dioscorides idem memoriæ prodidit, ui-
delicet quòd potum in uino uenenis aduersetur,
aliuq; moueat. Iudicatur enim id efficere si-
militudine suæ substantiæ media inter corpus et
uenenum, præcipuè si moderata quantitate
sumptum fuerit. Nam si exhibitum fuerit quod
libet alexipharmacum ueneno propinquius, ritus
ueneni corpus offendit, nec similitudine sub-
stantiæ retrahet. Proinde parum aut nihil utili-
tatis allaturum est. Eadem ratione, quæ uenena

E 3 expug

expugnāt ἀλεξιτήρια à Græcis dicta, si largius
assumuntur, grauem corpori noxam inferunt,
parcius desumpta uincuntur. Quare aut parum,
aut nihil proderint. Sumitur autem à peste cor-
reptis, & infectis, uel in decocto uilli cuiusdam,
uel in puluillo, qui cum uino ebibitur. Licet au-
tem tibi id medicamentum exacuere aliorum
idem pollentium accessione, utpote si scordium
uerum, radices tormentillæ hodie uocatæ, an-
gelicæ, uel Smirnij, Gentianam, dictamnium
Creticum, herbam & semen oxalidis adijceris.
Quod si intenderes, boli Armeniacæ, & terræ
Leminæ parum adderes. Neq; hic betonicam
uulgo tunici appellatam, neq; succinum album
Borussiacum, neq; ramenta unicornu atq; agal-
lochum, neq; scobem eboris, neq; gemmas cor-
ipsum confirmantes te turpiter negligere oportet,
quibus subinde & semen citri & cortices
citri tanquam præcipua uel προφυλακτικὰ uel
ἀλεξιφάρμακα contemperabis, uel decocto,
uel puluillo, uel alijs sumendi rationibus. Dici
nequit, quàm & cito, & tuto à pestifera lue li-
beraberis, potissimum si non dormieris, sed su-
dorem in stragulis prouocaueris. Eodem quoq;
modo

modo alijs uenenis à nouerca, cuius animum no-
uercantē quis non agnosceret? datis potentissime
resistit, uel puluillus in pollinem comminutus, et
uino tepefacto epotus, uel decoctum in liquoris
stillaticij oxalidis libris aliquot adhuc tepidum
absorptum. Est enim illis uniuersis expellendi
uenena ex membris præsertim ex corde ipso
mirabilis facultas. Itaq; præsentissimum tam in
uenenis exhaustis, quàm in contagiosa peste re-
medium ab omnibus merito iudicari debeat. Ita
Athenæus refert, Citrum malum assumptum
ueneficij cuiuslibet amuletum esse, quod à ciue
qui de eo periculum fecerat, didicerat. Hic. n.
cū iuxta leges Aegyptiacas maleficos quosdam
damnauerat, ut suorum facinorum pœnas da-
rent, feris in prædam exposuit, Cæterum ante-
quàm in theatrum descenderent, in quo fures et
latrones puniebantur, in uinere caupona qui-
dam uicem eorum dolens, citria, quæ edens ma-
nibus tenebat, dedit, hæc recepta isti manducâ-
runt, atq; postea ferocissimis bestijs oblatis, et
ab aspidibus demorsi, nihil molestiæ senserunt.
Tum præfectus addubitare cœpit, rogans custo-
dem militem, num quippiam aut edissent, aut

E 4 bibissene

Bibissent, ubi certior factus est, citrium simpliciter donatum esse, postridie ille iussit uni praebere, alteri denegari, qui comederat, demorsus nihil incommodi passus est, alter post ictum confestim interijt. Hinc tandem post multam probationem inuentum est omni exitiali medicamento esse ἀλεξιφάρμακον. Neq; ignotum est ut Clearchus Heracleotes Ponti tyrannus multos ueneno necauerat, sed populus medicamenti huius potionem non ignorauit, imò si quis hoc malum cum semine in melle coxerit, & ex hoc iure paululum biberit, nullum ei uenenum nocebit. Notandæ sunt & hic partes mali, quales sunt cortex, caro seu medulla, succus, semina seu grana, quibus singulis sua est temperatura, & uirtus, atq; cortices eiusdem mali conditæ in officinis pharmacopolarum passim inuēiuntur. Atq; condita citra nominatur atq; ex iisdem serapia de acido citro passim habentur, & sicut illa cor, uentriculum, iecurq; confirmant, coctionem iuuāt, oris gratiam commendant, ita hæc maxime ex succo Citri acido cocta ardorem flauæ bilis, & ex ea febrium, mīscerum φλεγμονόδων mirabili potentia extinguunt.

ting

tinguunt, ac sitim uehementem, ebrietati re-
sistunt, uertiginem compescunt, febribus deniq;
pestilentibus, maxime dum æstatis constitutio
sit uenenosa, & pestilens, opitulantur. Postea
arboris Medicæ notatio per collationem iuxta
scriptorum consuetudinem subditur, de qua sic
& Pontanus.

Atq; ita latè
Spirat odoratus Zephyris foelicibus aër,
Ipsa quidem lauro folijsq;, & cortice, & ipso
Stipite tum similis, tum frondescente iuuenta
At cono inferior, ramisq; ualentibus impar
Nam florum longe candore et odoribus anteit.

Atq; Virgilius exquisite citriam malum
depingit, atq; inter hanc & laurum solus odor
discrimen facit. Sunt & illi folia non decidua,
& magna florum tenacitas, quid quod eiusmodi
arbores uiuacissimæ habeantur de qua re sic
Pontanus:

Nec uero spacium uitæ breuè, seu breuè tempus
Est Citrio, æternum genus, immortalis origo
Et species æterna quidem, stirps Citria longum
Ipsa manet, secla exuperans, et iungere seclis
Secla parans, trunco extincto mox surget &
alter

E

S

Inde

Inde alter, uictrixq; diu sua robora seruat
Sic placitum Veneri, et parca statuerè fauentes.

Postremò commoditatem, atq; usum re-
censet, qui à Dioscoride his uerbis comprehen-
sus est, Malum Medicum inquit, in uino potum
uenenis resistit, aluum mouet, oris suauitatem
commendat, decocto eius colluto, aut succo,
estur in malitia mulieribus, uestiarijs impositum
ab erosione uicio uestes uindicare existimatur.
Venenis quidem est ἀντίδοτον quod hic est
ἀλεξιφάρμακον de quo haud multò ante pauca
tradidimus. Sic & ori graeolenti, atq; eius
foetor, cum sit ualde odoratum, per collutio-
nem medetur, si uel ex eius praesertim corticum
uel ex succi os ipsum colluitur decocto. Nam
ἐν ὧδ' ἰα restituitur malum ἐν ὧδ' εσ. Quare
Parthici proceres esculentis incoquebant grana
mali Medici propter halitum commēdandum.
Picam quoq; uidem uino percoctum compes-
cit. Arcet & blattas & tincas uestiarijs, imò
eadem odoratissima reddit, praeterquam iisdem
insertum ab omnibus offensis uindictet. Senibus
pariter, qui plerunq; propter pituitae collectio-
nem

nem in pulmonibus spirituosum sunt plurimum
confert, non tantum asthmata medeatur, sed etiam
quod crassos humores incidat, concoctionem
promoueat. Sunt & illis mali tam Citri,
quam Citri plurima commoda, de quibus sic
Pontanus.

Omni his usus suus est, seu forte uoluptas
Quærat, seu certa salus, studiumque medendi
Præcipue pueris, semen lege, conijce lectum
In cyatho, et latices ad summum infunde liquentes
Sub Ioue, quos tacite contingant frigora noctis
Mane autem puero instilla, bibet acre uentum
Lubricis, stomacho (mirum,) medicabitur ægro
Quin et arundineis mala ipsa liquoribus ante
Arte quidem medicata coquunt, ac lenibus inde
Intingunt succis, et uase madentia seruant
Auxilium latura, et opem languentibus ægris
Regalesque epulas uario affectura sapore.

Quid multis? Hic & decocta, & ser-
rapia contra multa morborum genera utilissi-
ma conficiuntur. Verum Virgilius Theo-
phrastum suum præcipue secutus est, cuius uer-
ba potius ex Athenæo, quam ex illo ipso autore
adscri-

adscribemus, tum quòd correctiora sint, tum
quod exponendi gratia, quaedam non inepta ac-
cesserint.

Ἡ δὲ μηδία χώρα, καὶ ἢ πέρσις ἄλλα
ἔχει πλείω, καὶ τὸ μῆλον τὸ περσικόν, ἢ
μηδικὸν καλούμενον. ἔχει δὲ τὸ δένδρον
τοιοφύλλον μὲν ὁμοίον καὶ χερδὸν ἴσον τῷ
τῆσ δάφνης, ἀνδράχνης καὶ καρύας. ἀκάν-
θας δὲ ὀϊασ ἀπιοσ ἢ ὀξυάκανθος λείας δὲ καὶ
ὀξῆας σφόδρα καὶ ἰχυράς. τὸ δὲ μῆλον
δὲ ἐπιτίεται μὲν, ἔυοσμον δὲ πάνυ καὶ αὐτὸ
καὶ τὰ φύλλα τῷ δένδρου. καὶ εἰς ἱμάτια
τεθῆ τὸ μῆλον ἀκοπα διατηρεῖ. ἔχσιμον δὲ
ἐπειδὴν καὶ τύχη τίς πεπωκὼς θανάσιμον
φάρμακον δοθέν γρῆν ὀίνῳ διακόπει πῶ
κοιλίαν, καὶ ἐξάγει τὸ φάρμακον, καὶ πρὸς
σώματος ἔυωδιαν. εἰάν γρῆσ ἐψήση ἐν ζω-
μῶ, ἢ ἐν ἄλλῳ τινὶ τὸ εἰσω τῷ μῆλου ἐκπιέση
τὸ εἰσω τὸ σῶμα, καὶ καταρροφήση, ποιῆ πῶ
ὀσμὴν ἢ δῆαν. σπείρεται δὲ τοιο τῷ ἦροσ εἰς
πρασιάσ ἐξαίρεθὲν τὸ σπέρμα διαργασμέ-
νον ἐπιμελῶς. εἶτα ἄρδεται διὰ τετάρτησ
ἢ πέμπτης ἡμέρας, ὅταν δὲ ἀδρὸν ἢ. *sc.*
quod est, Media et Persis alia complura habet,
et malum Persicum aut Medicum appellatum.
Habet hæc arbor folium simile, et penè æqua-
le folio

le folio lauri. Portulacæ, nucis, aculeos autē
quales aut Pirus aut spina acuta, sed leues & a-
cutas uehementer & potenter. Verum malum
non editur, sed benè odoratum prorsus & ip-
sum foliaq; arboris si quis in uestiaria malum
imposuerit, citra offensam conseruat. Conducit
quoq; cum quis mortiferam medicinam biberit,
uel ad oris suauem olentiam, ueluti si quis partes
pomi internas in iure, aut aliquo humore con-
coctas in os expresserit digesseritq;, suauem ha-
litum reddet. Semen detractum, uere sulcis
seritur diligentissime cultis, rigatur. Deinde
quarto aut quinto die, cum autem maiuscula fu-
erit, transfertur uero iterum ad molie, riguumq;
solum, nec ualde tenue. Tale enim desiderat,
Fert poma omnibus horis alijs decidentibus alijs
subnascentibus, alijs maturescantibus floribus,
his tantum fructus enascitur, qui ueluti colum
quandam extantem in suo medio gerunt. Qui
enim ea carent, infœcundi labuntur. Seritur
etiam fictilibus uasis perforatis, quemadmodum
palma. Hæc itaq; Persidiæ & Mediæ familiaris
habetur. Quæ sane uerba & à Plinio repetita
sunt, & à Pontano carminibus decantata, &
propter

propter huius mali historiae cognitionem ex-
quisitam magnam pecuniae vim The-
opompus Chius exposuit.

F I N I S .

FRANCOFORTI
AD VIADRUM IN OFFICINA
IOANNIS EICHORN,
A N N O

M. D. LI.

Saxonicos igitur protege duxo Dices.
Summe Deus tu das solus felicia regna
Colloquio fratrum maxime Chrifte tuo
In tanto omnium patris coelestis honore
Pro meritis ipfi gratia femper erit.
Vix iustitiam fuit autor, debita tanta

36 4291

ULB Halle

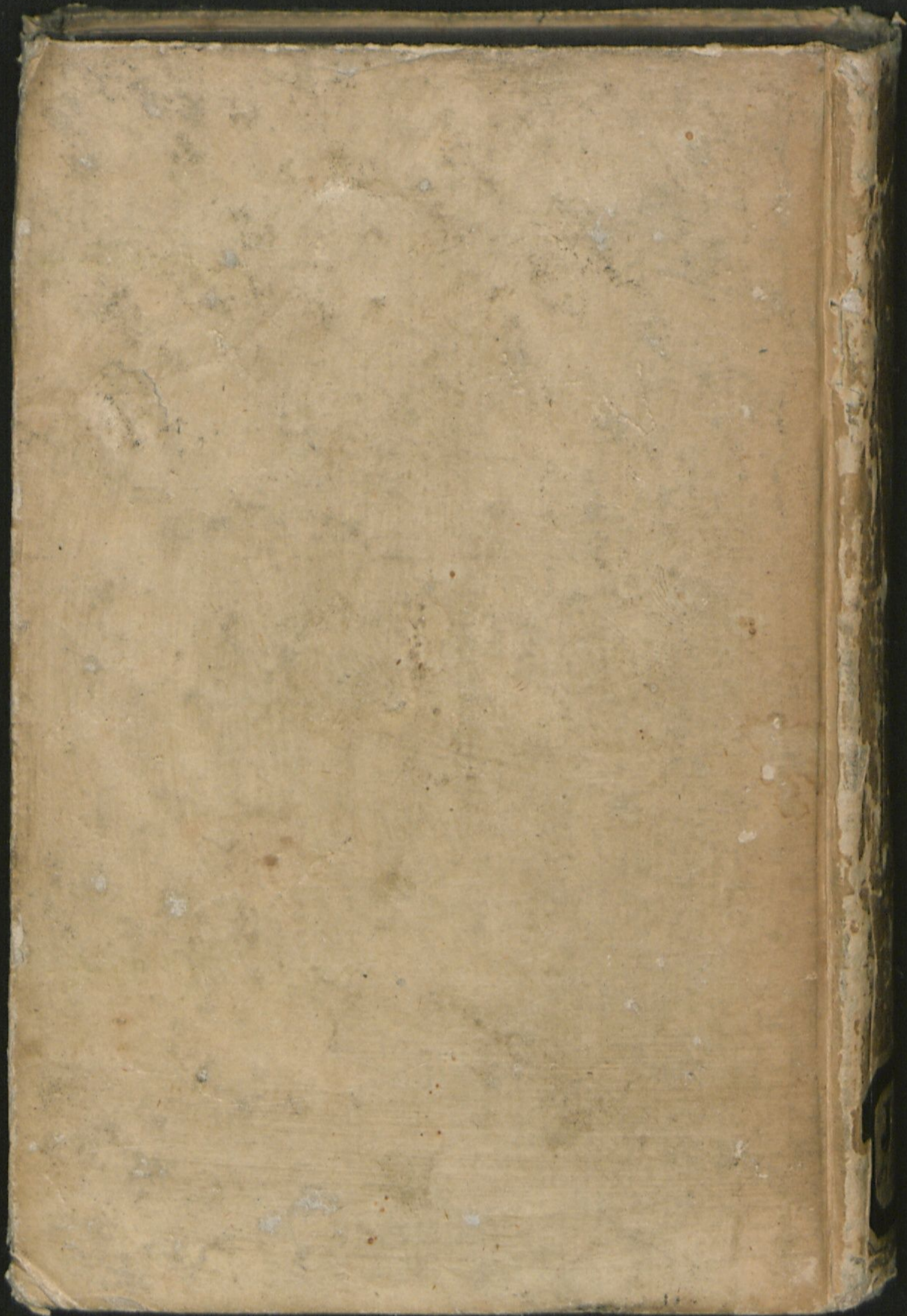
3

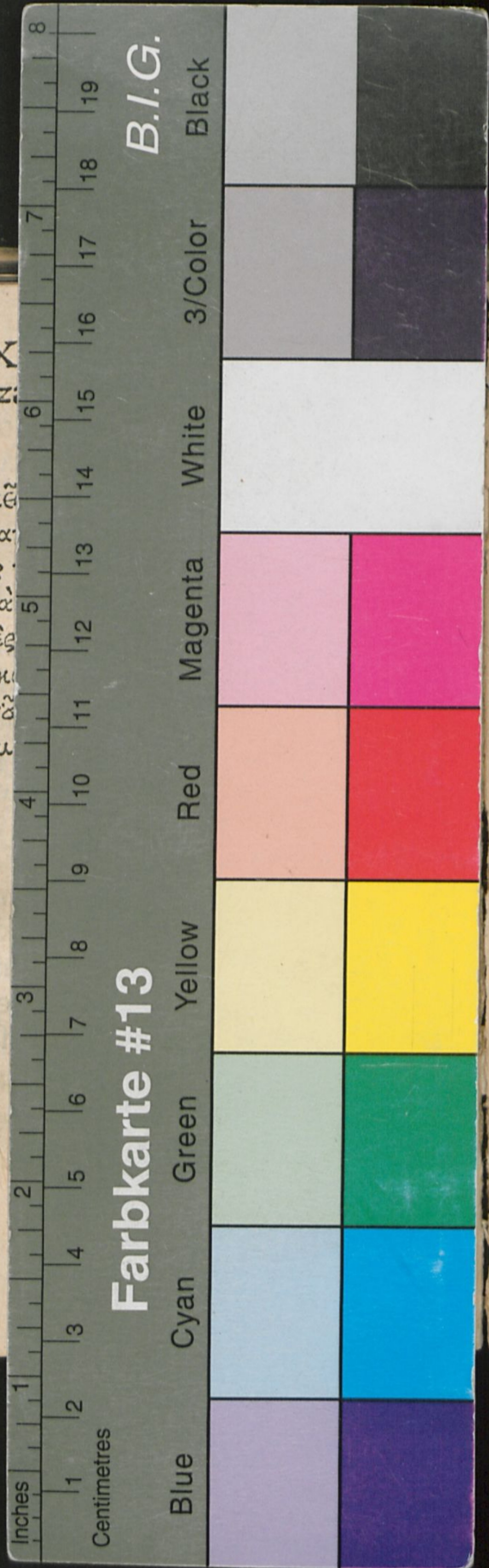
004 976 576

Sb.

m.c.

DISP^{9.}UTA
 TIONESEX SACRIS
 SENTENTIIS IN VSVM ADOLE-
 scentulorum propter primarum artium
 dicendi exercitationem propositæ.

A. D. IODOCO
 Vuillich, Reselliano.

ACCESSERVNT ET DE OVIS
 PROBLEMATA,

ITEM

DE MALO MEDICO UTILISSI-
 MA CONTRA PESTIFERAM
 LVEM OBSERVATIO.

Eodem autore.

FRANCFORTE
 AD VIADRV M IN OFFICINA
 IOANNIS EICHORN,

8 VIII